

Beskæftigelsesregion
Hovedstaden & Sjælland

Begrænsning af antallet af ikke-vestlige borgere på offentlig forsørgelse

– inspiration til jobcentrets indsats for at opfylde ministerens 4. mål

Hvem er SEBI?

Specialfunktionen for den Etniske Beskæftigelsesindsats (SEBI) tilbyder gratis rådgivning og konsulentbistand til landets jobcentre om tilrettelæggelse og udvikling af indsatsen over for ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. SEBI's fokus er som udgangspunkt på jobcentre med en større andel af ledige med ikke-vestlig baggrund.

SEBI arbejder som udgående konsulenter og tilbyder forløb, hvor vi i fællesskab med jobcentrets ledelse og medarbejdere arbejder med udvikling af konkrete indsatser. Vi tilbyder samarbejde om udvikling og implementering af nye strategier for indsatsen og samarbejde om udvikling af arbejdsprocesser og evaluering af indsatsen.

I forbindelse med vores forløb trækker vi på vores konsulents specialviden om den etniske beskæftigelsesindsats inden for en række forskellige områder. Relevant specialviden vil blive nævnt i afsnittene om de enkelte indsatsområder.

Indledning

SEBI har, på baggrund af ministerens 4. mål for 2011, udarbejdet et inspirationskatalog med fokus på, hvilke indsatser i jobcentrene der kan understøtte opfyldelsen af målet. Ministerens 4. mål for 2011 lyder: 'Jobcentrene skal sikre, at antallet af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere på offentlig forsørgelse begrænses mest muligt'.

Ministerens 4. mål omfatter alle målgrupper af ikke-vestlige borgere på ydelser. SEBI vil i inspirationskataloget pege på, hvilke delmålgrupper blandt ikke-vestlige borgere der er særligt udsatte og derfor har behov for en særlig indsats. Der gives forslag til jobcentrenes udformning af indsatser, der kan bringe delmålgrupperne af ikke-vestlige borgere tættere på arbejdsmarkedet. Derudover vil inspirationskataloget beskrive, hvilke initiativer i jobcentrene SEBI tilbyder at understøtte gennem rådgivning og konsulentbistand.

Indsatsområder

SEBI peger – på baggrund af målsætningerne for beskæftigelsespolitikken for 2011 samt en analyse af statistiske data og undersøgelser på beskæftigelsesområdet – på fire indsatsområder, som jobcentrene med fordel kan have særligt fokus på, når de arbejder for at begrænse antallet af ikke-vestlige borgere på offentlige ydelser.

Indsatsområde 1: Reduktion af antallet af ikke-arbejdsmarkedsparete start- og kontanthjælpsmodtagere

Med særlig fokus på en virksomhedsrettet indsats for at gøre start- og kontanthjælpsmodtagerne arbejdsmarkedsparete.

Indsatsområde 2: Begrænsning af længerevarende ledighed blandt arbejdsmarkedsparete

Med særlig fokus på en tidlig aktiv indsats over for kvindelige kontanthjælpsmodtagere og dagpengemodtagere af begge køn.

Indsatsområde 3: Begrænsning af ikke-vestlige indvandreres tilgang til førtidspension

Med særlig fokus på indsatsen over for syge og traumatiserede, der er i risiko for at ende på førtidspension.

Indsatsområde 4: Øget beskæftigelse og deltagelse i uddannelse blandt unge indvandrere og efterkommere

Med særlig fokus på at øge beskæftigelsesgraden for kvindelige indvandrere og uddannelsesgraden for mandlige efterkommere.

Under det enkelte afsnit om indsatsområderne beskrives, hvilke delmålgrupper der særligt bør sættes fokus på, samt hvilke konkrete indsatser der kan sættes i gang for målgrupperne. De udvalgte målgrupper er særlige risikogrupper – dvs. grupper af borgere hvor der er grund til at gøre en ekstra eller anderledes indsats, fordi de i højere grad end etniske danskere er i risiko for at være offentligt forsørgede i længere tid.

Inspirationskataloget indledes med et overblik over hele målgruppen for ministerens 4. mål.

Overblik over målgruppen for ministerens 4. mål

Ministerens 4. mål omfatter alle ydelsesmodtagere blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Nedenfor er et samlet overblik over alle ikke-vestlige og etnisk danske ydelsesmodtagere i perioden 2. kvartal 2009 til 1. kvartal 2010.

Som tabel 1 illustrerer, er der stor forskel på fordelingen af ydelsesmodtagere for etniske danskere, ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. Når vi ser på de ikke-permanente ydelser, udgør ikke-arbejdsmarkedssparate start- og kontanthjælpsmodtagere den største gruppe af ydelsesmodtagere med ikke-vestlige indvandrerbaggrund. For ydelsesmodtagere med etnisk dansk og ikke-vestlige efterkommerbaggrund udgør A-dagpenge-modtagere den største gruppe.

Tabel 1: Antal ikke-permanente ydelsesmodtagere og deres andel af alle ydelsesmodtagere, fuldtidspersoner, bruttoledighed og opdelt på herkomst, perioden 2kv09-1kv10. Hele landet.

	Etniske danskere		Ikke-vestlige indvandrere		Ikke-vestlige efterkommere	
	Antal på Ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %	Antal på ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %	Antal på ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %
Ikke-permanente ydelser						
Arbejdsmarkedssparate start- og kontanthjælp	26.172	9,3	6.068	13,0	887	24,5
Ikke-arbejdsmarkedssparate start- og kontanthjælp	53.359	18,9	18.143	38,9	888	24,5
A-dagpenge	97.314	34,6	11.206	24,0	1.096	30,2
Sygedagpenge	78.422	27,9	7.138	15,3	604	16,7
Introduktionsydelse	2	0,0	2.096	4,5	16	0,4
Ledighedsydelse	12.113	4,3	940	2,0	26	0,7
Revalidering	11.934	4,2	764	1,6	72	2,0
Forrevalidering	2.268	0,8	283	0,6	36	1,0
Modtagere af ikke-permanente ydelser i alt	28.1582	100	46.638	100	3.624	100

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

På permanente ydelser er der ligeledes forskel på ikke-vestlige indvandrere, ikke-vestlige efterkommere og etniske danskere, som tabel 2 illustrerer. For ikke-vestlige indvandrere og efterkommere er der en større andel på førtidspension og en mindre andel i fleksjob end blandt etniske danskere. Samtidig er antallet af ikke-vestlige indvandrere på førtidspension stigende i modsætning til antallet af etniske danskere på førtidspension – jf. tabel 11.

Tabel 2: Antal permanente ydelsesmodtagere og deres andel af alle ydelsesmodtagere, fuldtidspersoner, bruttoledighed og opdelt på herkomst, perioden 2kv09-1kv10. Hele landet.

	Etniske danskere		Ikke-vestlige indvandrere		Ikke-vestlige efterkommere	
	Antal på Ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %	Antal på ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %	Antal på ydelsen	Andel af ydelsesmodtagere i %
Permanente ydelser						
Førtidspension	212.214	81,3	25.200	92,9	544	92,8
Fleksjob	48.729	18,7	1.935	7,1	41	7
Modtagere af permanente ydelser i alt	26.0943	100	27.135	100	586	100

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

Indsatsområde 1: Reduktion af antallet af ikke-arbejdsmarkedsparate start- og kontant-hjælpsmodtagere

Resumé

Den delmålgruppe for ministerens 4. mål der sættes fokus på i dette afsnit, er de ikke-arbejdsmarkedsparate indvandrere på start- og kontanthjælp, idet de udgør den største gruppe af ydelsesmodtagere blandt ikke-vestlige indvandrere. Særligt er der mange ikke-vestlige indvandrerkvinder på ydelsen. Risikoen for at være lang tid på ydelsen er stor for alle ikke-arbejdsmarkedsparate, men endnu større for ikke-vestlige indvandrere.

Anbefalinger til indsatsen

- En virksomhedsrettet indsats – eksempelvis i virksomhedscentre
- En kvalitetssikring af aktiveringstilbud og præcise beskrivelser af borgerens udviklingsmål
- Fokus på systematisk helbredsafklaring
- Fokus på borgerens motivation ved samtaler og i tilbud
- Fokus på at det har stor betydning for næste generations uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder, at forældrene er i arbejde eller et beskæftigelsesrettet tilbud

Baggrund for indsatsområdet

Som nævnt er den største gruppe af ydelsesmodtagere blandt ikke-vestlige indvandrere de ikke-arbejdsmarkedsparate start- og kontanthjælpsmodtagere, jf. tabel 1. Gruppen udgør ca. 39 % af alle ikke-vestlige ydelsesmodtagere med indvandrerbaggrund, hvorimod ikke-arbejdsmarkedsparate kontanthjælpsmodtagere blot udgør ca. 19 % af alle etnisk danske ydelsesmodtagere. For efterkommere er tallet 24,5 %, jf. tabel 1.

Varighed af forløb

Risikoen for længerevarende ledighed er særligt stor for ikke-arbejdsmarkedsparate start- og kontanthjælpsmodtagere uanset herkomst – 3 ud af 4 har et langvarigt forløb på ydelsen.¹ Blandt ikke-vestlige indvandrere er risikoen for langvarige forløb imidlertid større end for etniske danskere. Hvis vi ser på fuldtidspersoner i match ²

¹Beskæftigelsesministeriet (2010): Analyser af langtidsledigheden, s. 12

²Hvor intet andet er nævnt henviser matchkategorier til den nye matchmodel

i april 2010, er der en andel på 80 % for ikke-vestlige indvandrere og 72 % for etniske danskere, der har forløb med en varighed over 12 måneder. For match 3 er det 90 % for ikke-vestlige indvandrere og 85 % for etniske danskere. Efterkommerne fra ikke-vestlige lande har kortere forløb end de to andre grupper, jf. tabel 3.

Tabel 3: Varighed af forløb for start- og kontanthjælpsmodtagere opdelt på herkomst og match. April 2010. Fuldtidspersoner. Hele landet.

		I alt	Over 12 måneder	Andelen af fuldtidspersoner med 12 mdr. på ydelse i %
Match 2: Indsatsklar	Personer med dansk oprindelse	43.786	31.383	71,7
	Indvandrere fra ikke-vestlige lande	11.663	9.382	80,4
	Efterkommerne fra ikke-vestlige lande	803	437	54,4
Match 3: Midlertidig passiv	Personer med dansk oprindelse	10.166	8.688	85,5
	Indvandrere fra ikke-vestlige lande	5.680	5.118	90,1
	Efterkommerne fra ikke-vestlige lande	172	127	73,8

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

Kønsmæssig fordeling

Hvis vi ser på den kønsmæssige fordeling for ikke-arbejdsmarkedsparate start- og kontanthjælpsmodtagere, er der store forskelle mellem etniske danskere og ikke-vestlige indvandrere. Hvor der er ca. lige mange kvindelige og mandlige ydelsesmodtagere blandt etniske danskere, er der en klar overvægt af kvinder blandt de ikke-vestlige indvandrere. Det gælder både match 2 og 3, men overvægten af kvinder er dog størst i match 2. For efterkommerne er der flere mandlige end kvindelige ydelsesmodtagere, men kønsforskellen er mindre end for indvandrerne, jf. tabel 4.

Tabel 4: Antal fuldtidspersoner på start- og kontanthjælp fordelt på køn og herkomst, perioden 2kv09-1kv10. Hele landet.

	Personer med dansk oprindelse		Indvandrere fra ikke-vestlige lande		Efterkommerne fra ikke-vestlige lande	
	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Mænd
Match 2: Indsatsklar	20.689	20.435	7.325	4.046	304	403
Match 3: Midlertidig passiv	5.142	6.629	3.838	2.742	64	102

Kilde: Kommunale sagsbehandlings- og økonomisystemer, AMFORA

Karakteristika for ikke-arbejdsmarkedspare og ikke-vestlige indvandrere på start- og kontanthjælp

I analyser af de ikke-arbejdsmarkedspare og ikke-vestlige borgere peges der på, at de har problematikker, der adskiller sig fra ikke-arbejdsmarkedspare etniske danskere. Etniske danskere har i højere grad misbrugs- og sociale problemer, hvorimod de ikke-vestlige borgeres problemstillinger omhandler helbred, sprog og arbejdsidentitet.³

En stor del af de ikke-arbejdsmarkedspare borgere antages at have helbredsproblemer af fysisk eller psykisk karakter. I en interviewundersøgelse med sagsbehandlere i 10 kommuner foretaget af LG Insight estimeres det, at godt 80 % af de ikke-arbejdsmarkedspare flygtninge og indvandrere er syge.⁴ På baggrund af undersøgelsen estimeres endvidere, at en mindre del af gruppen har en diagnosticeret sygdom, mens ca. 25 % har helbredsproblemer, der skyldes traumer, ca. 30 % har helbredsproblemer, der kan samles under beskrivelsen 'ondt i livet', ca. 15 % har en (kulturelt betinget) opfattelse af sig selv som syg på grund af alder, småskavanker, diabetes etc., mens de sidste ca. 15 % blot bruger sygdom som en undskyldning for ikke at arbejde.⁵ Målgruppen med traumer behandles mere indgående i afsnittet om indsatsområde 3.

I forundersøgelsen til Ny Chance beskrev en majoritet af de adspurgte kommuner utilstrækkelige danskundskaber som en afgørende barriere for at komme i arbejde for op til 25 % af målgruppen for Ny Chance. 33 % af målgruppen i Ny Chance var ikke-vestlige indvandrere.⁶

Indsatsen for ikke-arbejdsmarkedspare og ikke-vestlige indvandrere på start- og kontanthjælp

Hvis vi ser på aktiveringsindsatsen over for alle start- og kontanthjælpsmodtagere er størstedelen af tilbudene vejlednings- og opkvalificeringsforløb. Når vi ser antallet af aktiveringsforløb i forhold til antallet af forløb på start- og kontanthjælp, modtager en større andel af etniske danskere tilbud end ikke-vestlige indvandrere – både når det gælder vejlednings- og opkvalificeringsforløb og virksomhedsrettede tilbud, jf. tabel 5.

Tabel 5: Antal aktiveringsforløb for start- og kontanthjælpsmodtagere og deres andel af det samlede antal forløb. Fordelt på herkomst. 2009. Hele landet.

	Antal virksomhedsrettede forløb ⁷	I % af det samlede antal start- og kontanthjælpsforløb i perioden	Antal vejledning- og opkvalificeringsforløb	I % af det samlede antal start- og kontanthjælpsforløb i perioden
Personer med dansk oprindelse	11.136	6,1	137.824	76,0
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	2.282	4,7	33.294	69,0
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	144	2,9	3.852	78,2

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

³LG Insight for Ministeriet for Flygtning, Indvandrere og Integration (2009): Helbred og Integration – erfaringer og anbefalinger fra 10 kommuner med indsatser for flygtninge/indvandrere med sygdomsoplevelser og LG Insight (2008): Eksemplariske kontakt- og aktiveringstilbud – den beskæftigelsesfaglige indsats for flygtninge/indvandrerkvinder

⁴LG Insight (2009), s. 5

⁵LG Insight (2009), s. 6-7

⁶Rambøll for Arbejdsmarkedsstyrelsen (2007): Evaluering af Ny Chance – opstartsevaluering

⁷Virksomhedspraktik, ansættelse med løntilskud eller voksenelever fra ledighed

Undersøgelser peger på, at beskæftigelseeffekten af virksomhedsrettede tilbud er større end effekten for vejlednings- og opkvalificeringstilbud. Blandt andet viser et forsøg med virksomhedscentre, at en virksomhedsrettet indsats giver bedre selvforsørgelseeffekt end anden aktivering for svage ledige.⁸ Ligesom det beskæftigelsespolitiske forsøg 'Alle i gang' trækker frem i lyset, at kommunale aktiveringsprojekter ikke er tilstrækkelige til at få de ledige i job.⁹

Erfaringerne fra 'Ny Chance' viser samtidig, at der ved en gennemgang af de langvarige start- og kontanthjælpsager, og en efterfølgende igangsættelse af en indsats med klart jobsigte, kan ske en forøgelse af gruppens selvforsørgelsesgrad og borgernes motivation.¹⁰ Det skal dog bemærkes, at initiativet foregik i en højkonjunktur, hvorfor man ikke kan forvente samme beskæftigelseeffekt ved tiltagene i dag.

Valget af aktiveringstilbud skyldes selvfølgelig til en vis grad borgernes specifikke ledighedsproblemer, men viser også, at der er manglende progression i brugen af aktiveringsredskaber både for etniske danskere og ikke-vestlige indvandrere. Hverken disse tal eller andre undersøgelser tyder på, at borgerne efter et vejlednings- og opkvalificeringsforløb kommer videre i virksomhedspraktik og/eller løntilskud.¹¹ Det kan blandt andet skyldes, at der er en tendens til at tilbyde aktivering for enhver pris for at opnå refusion.¹²

En ekstra god grund til at kigge på redskabsbrugen i aktiveringsindsatsen for de ikke-vestlige kvinder er, at de får en større beskæftigelseeffekt af løntilskud end alle andre grupper af ikke-arbejdsmarkedsparete.¹³ I en analyse af aktiveringstilbud til ikke-arbejdsmarkedsparete flygtninge- og indvandrerkvinder konkluderer LG Insight, at beskæftigelseeffekterne ved en aktiv indsats er væsentligt større for kvinderne end for andre ledighedsgrupper i de tidligere match 4-5.¹⁴

Det kan jobcentrene gøre for at begrænse antallet af ikke-arbejdsmarkedsparete og ikke-vestlige borgere på kontanthjælp

Det anbefales, at jobcentrene:

- *Tilrettelægger virksomhedsrettede aktiveringstilbud og opretter virksomhedscentre.* Opret virksomhedscentre eller tilrettelæg virksomhedsrettede aktiveringer, hvor der fokuseres på at understøtte borgerens motivation for forløbet, muligheden for at stifte bekendtskab med det faglige og sociale på en arbejdsplads på en tryk måde, og hvor mentorstøtte er indtænkt både i forhold til det sociale, faglige og det dansksproglige på virksomheden.
- *Styrker kvaliteten af de aktive tilbud.* Vejlednings- og opkvalificeringstilbud kan være første skridt på vejen mod et virksomhedsrettet forløb. Det kræver dog, at jobcentret kvalitetssikrer tilbuddet og har et klart formål med at sende borgeren i netop dette aktiveringstilbud. Stil derfor krav til kvaliteten af aktiveringsstedets arbejde og opstil altid klare beskæftigelsesrettede mål for udbyttet af en aktivering i fællesskab med borgeren. Hav desuden præcise beskrivelser af, hvad kommunens forskellige aktiveringstilbud tilbyder.

⁸DISCUS (sep. 2009): Forsøg med virksomhedscenter – slutevaluering af hovedforsøget, s. 5

⁹Beskæftigelsesministeriet (2010)

¹⁰Rambøll Management for Arbejdsmarkedsstyrelsen (februar 2008): Evaluering af Ny Chance til Alle – midtvejsevaluering

¹¹New Insight (marts 2008): Nydanskernes tilknytning til arbejdsmarkedet i Østdanmark – en analyse med fokus på udvikling af indsatsen, s. 18

¹²New Insight (marts 2008)

¹³SEBI's beretning for 2008, s. 22

¹⁴LG Insight (2008)

- *Sikrer at flere ikke-vestlige kontanthjælpsmodtagere bliver helbredsafklaret.* Gentagne sygemeldinger er en barriere for fremdriften i borgerens forløb, og helbredsafklaring øger borgerens sandsynlighed for at komme i beskæftigelse samt borgerens bevidsthed om deres sygdoms karakter og deres mulighed for at arbejde. Helbredsafklaring kan eksempelvis foregå i et helbredsafklarende team, hvor en socialfaglig medarbejder samarbejder med læge og psykolog om en systematisk afklaring (se flere anbefalinger samt SEBI's tilbud om traumatiserede i afsnittet om indsatsområde 3).
- *Sætter fokus på borgerens motivation ved samtaler og i tilbud.* Ikke-arbejdsmarkedsparete borgere kan have svært ved at se målet med jobcentrets indsats og få øje på nye fremtidsperspektiver i det hele taget. I samtalen med borgerne er det derfor vigtigt at finde borgerens motivation, idet den kan mobilisere handlekraft hos borgeren. Find inspiration til, hvordan man kan anvende coachende teknikker i samtalen med borgeren i SEBI's guide 'Motivation og fremdrift i samtalen'.
- *Husker at det har stor betydning for næste generations uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder, at forældrene – og ikke mindst mødrene – er i arbejde eller et beskæftigelsesrettet tilbud.* Selvom det måske har lange udsigter for den enkelte at komme i arbejde, kan et beskæftigelsesrettet fokus i indsatsen alligevel have stor betydning for alle i familiens fremtidige muligheder på arbejdsmarkedet – ikke mindst for børnene og de unge – idet forældrene får indsigt i arbejdsmarkedets indretning, betydningen af en uddannelse mv. Dette perspektiv kan ligeledes inddrages i motivationen af borgeren.

SEBI's tilbud

- for at understøtte jobcentrenes indsats for at reducere antallet af ikke-arbejdsmarkedsparete start- og kontanthjælpsmodtagere med ikke-vestlig baggrund

SEBI kan understøtte jobcentrene i at tilrettelægge en indsats, der er særligt målrettet ikke-arbejdsmarkedsparete og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere. SEBI kan tilbyde:

- I samarbejde med jobcentret at fastlægge en strategi for indsatsen over for ikke-arbejdsmarkedsparete på start- og kontanthjælp.
- Konsulentbistand til opstart, implementering og evaluering af virksomhedscentre. SEBI kan bidrage med viden om forskellige faser i udviklingen af et virksomhedscenter, herunder: rekruttering, virksomhedskontakt, fastholdelse og udslusning.

Forløbene kan suppleres med faglige input om:

- Kompetenceafklaring
- Dansk på virksomheden
- Mulighederne i mentorordningen
- Jobrotation
- FVU-forløb og anden opkvalificering
- Motivation og samtalestrategier
- Etniske minoriteters helbred

Indsatsområde 2: Begrænsning af længerevarende ledighed blandt arbejdsmarkedssparate indvandrere og efterkommere

Resumé

For at nå ministerens mål om at begrænse antallet af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere på offentlig forsørgelse, er et vigtigt fokusområde at begrænse længerevarende ledighed blandt arbejdsmarkedssparate borgere. Det er vigtigt, idet risikoen for langvarig ledighed er større for ydelsesmodtagere med ikke-vestlig baggrund end for etniske danskere. Særligt udsatte er indvandrerkvinder på kontanthjælp, idet de har en større risiko for at blive langvarigt ledige. Der er desuden god grund til at fokusere på de arbejdsmarkedssparate indvandrere af begge køn på A-dagpenge, idet de er overrepræsenteret blandt de langvarigt ledige i forhold til borgere med dansk baggrund.

Anbefalinger til indsatsen

- Fokus på tidlig, intensiv og virksomhedsrettet indsats
- Kvalitetssikring af samtaler i den tidlige indsats
- En effektiv afklaring af kompetencer
- Anvendelse af puljer til opkvalificering af de lediges kompetencer
- Brug af mentorordningen
- Virksomhedsrettet indsats allerede mens borgerne er omfattet af introduktionsprogrammet

Baggrund for indsatsområdet

Baggrunden for at sætte fokus på længerevarende ledighed blandt ikke-vestlige borgere er, at der for ikke-vestlige borgere er 5 gange større risiko for at blive langtidsledig end for etnisk danske borgere.^{15 16} I Beskæftigelsesministeriets analyse af langtidsledighed fremhæves det, at kontanthjælpsmodtagere har en særlig risiko for langtidsledighed. Analysen ser dog ikke på risiko for langvarig ledighed for forskellige ydelsesgrupper i sammenhæng med herkomst og køn.

For at vurdere hvilke ydelsesgrupper blandt ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, der er i særlig risiko for langvarig ledighed, har vi valgt at se på tilgængelig statistik om varighed af ydelsesforløb og om arbejdskraftreserven, dvs. borgere med en sammenhængende ledighed på min. 13 uger.

Modtagere af A-dagpenge

Der er en overrepræsentation af ikke-vestlige indvandrere og efterkommere på dagpenge, der er en del af arbejdskraftreserven. 46,2 % af de ikke-vestlige dagpengemodtagere med indvandrerbaggrund var en del af arbejdskraftreserven i marts måned mod kun 35,9 % af dagpengemodtagere med dansk baggrund. For efterkommere er andelen 41,4 % – jf. tabel 6. Overrepræsentationen af ikke-vestlige dagpengemodtagere i arbejdskraftreserven gælder både for mænd og kvinder.

Tabel 6: Arbejdskraftreserven fordelt på modtagere af kontant- og starthjælp og a-dagpenge samt herkomst. Marts 2010. Hele landet.

	Antal i arbejdskraftreserven			Arbejdskraftreservens andel af samtlige modtagere af ydelsen		
	I alt	A-dagpenge	Kontant- og starthjælp	I alt i %	A-dagpenge i %	Kontant- og starthjælp i %
Herkomst i alt	77.725	55.340	22.385	40,7	36,9	54,1
Personer med dansk oprindelse	63.186	46.315	16.871	39,3	35,9	53,6
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	10.175	6.409	3.766	49,9	46,2	57,7
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	1.115	574	541	45	41,4	49,5

Kilde: Registeret for arbejdsmarkedsstatistik (RAM), kommunale sagsbehandlings- og økonomisystemer, AMFORA

¹⁵Beskæftigelsesministeriet (2010), s. 10

¹⁶Tallene er ikke korrigeret for, at ikke-vestlige borgere er ansat i andre brancher end etniske danskere, har en anden uddannelsesbaggrund mv.

I tabel 7 ses, hvor mange A-dagpengeforløb ud af det samlede antal forløb, der har haft en varighed på over 1 år. Der ses en forskel mellem ikke-vestlige indvandrere og etniske danskere. For ikke-vestlige indvandrerkvinder er der 13,2 % af forløbene, der var over 1 år mod 7 % for de etnisk danske kvinder, for mændene er det 10,9 % mod 5,9 %. Der er dermed større risiko for at få et længerevarende dagpengeforløb, hvis du har ikke-vestlig indvandrerbaggrund. For efterkommerne er det kun mændene, der har en andel af forløb over 1 år, der ligger lidt højere end de etnisk danske mænds.

Tabel 7: A-dagpenge. Antal forløb fordelt på varighed på ydelsen og andelen af forløb over 1 år. Ledighed og aktivering (bruttoledighed). Marts 2010. Hele landet.

		0-4 uger	5-8 uger	9-13 uger	14-26 uger	27-39 uger	40-52 uger	1-2 år	2-3 år	> 3 år	Andelen af forløb over 1 år
Personer med dansk oprindelse	Kvinder	10.498	6.346	6.539	9.594	7.113	1.830	2.701	318	115	7,0
	Mænd	15.091	10.775	12.548	17.059	10.407	2.930	3.899	302	100	5,9
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	Kvinder	961	646	805	1.204	1.277	352	692	89	14	13,2
	Mænd	1.032	863	950	1.729	1.530	454	718	69	17	10,9
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	Kvinder	135	80	81	144	116	40	43	3	.	7,2
	Mænd	127	92	88	168	141	38	42	7	.	7,0

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

Arbejdsmarkedsparete kvinder på kontant- og starthjælp

Tabel 6 viser samtidig, at en større del af start- og kontanthjælpsmodtagerne end dagpengemodtagerne er en del af arbejdskraftreserven, hvilket er i tråd med konklusionerne i Beskæftigelsesministeriets analyse af langtidsledighed. På kontanthjælpsområdet er der mindre forskel mellem andelen af ikke-vestlige indvandrere og etniske danskere, der er i arbejdskraftreserven end på dagpengeområdet. Samtidig ses, at andelen af efterkommere på kontanthjælp i arbejdskraftreserven er mindre end andelen af indvandrere og borgere med dansk baggrund.

På start- og kontanthjælpsområdet er andelen i arbejdskraftreserven størst for kvinder. Der er næsten ingen forskel mellem andelen i arbejdskraftreserven for ikke-vestlige indvandrer-mænd og etnisk danske mænd. Det er derimod ikke-vestlige indvandrerkvinder på kontant- og starthjælp, der i højere grad end kvinder med dansk baggrund udgør en del af arbejdskraftreserven – jf. tabel 8.

Tabel 8: Arbejdskraftreserven. Kontant- og starthjælp fordelt på herkomst og køn. Marts 2010. Hele landet.

		Antal	Andel
Kvinder	Personer med dansk oprindelse	7.512	58,1
	Indvandrere fra ikke-vestlige lande	2.168	63,6
Mænd	Personer med dansk oprindelse	9.359	50,5
	Indvandrere fra ikke-vestlige lande	1.598	51,2

Kilde: Registeret for arbejdsmarkedstatistik (RAM), kommunale sagsbehandlings- og økonomisystemer, AMFORA

Hvis vi undersøger, hvor mange af kontanthjælpsforløbene for arbejdsmarkedsparete, der har haft en varighed over 1 år, skiller de arbejdsmarkedsparete ikke-vestlige indvandrerkvinder sig markant ud. Næsten 1/3 af forløbene har haft en varighed på over 1 år, jf. tabel 9. Samtidig er det karakteristisk, at efterkommerne har en lavere andel forløb over 1 år, samt at mænd generelt har kortere forløb end kvinder.

Tabel 9: Kontant- og starthjælp. Antal forløb fordelt på varighed på ydelsen og andelen af forløb over 1 år. Ledighed og aktivering (bruttoledighed). Match 1: Jobklar. Marts 2010. Hele landet.

		0-4 uger	5-8 uger	9-13 uger	14-26 uger	27-39 uger	40-52 uger	1-2 år	2-3 år	> 3 år	Andelen af forløb over 1 år
Personer med dansk oprindelse	Kvinder	2.042	1.423	1.698	2.007	1.533	830	1.629	367	298	19,4
	Mænd	3.395	2.345	2.679	3.392	1.926	932	1.530	220	184	11,6
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	Kvinder	383	263	530	471	385	197	527	144	279	29,9
	Mænd	539	372	552	501	314	190	313	65	37	14,4
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	Kvinder	74	60	81	85	66	24	45	11	7	13,9
	Mænd	138	107	99	109	74	22	37	7	.	4,2

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

Indsatsen for modtagere af A-dagpenge

Afsnittet om indsatsområde 1 beskrev, at start- og kontanthjælpsmodtagerne får få virksomhedsrettede tilbud, men at tilbuddene til ikke-vestlige og etnisk danske ydelsesmodtagere ikke adskiller sig markant fra hinanden. Når vi undersøger hvilke tilbud, der igangsættes for A-dagpengemodtagere med indvandrer- og efterkommerbaggrund, ses at indvandrere og efterkommere generelt aktiveres i højere grad end borgere med dansk baggrund, særligt modtager en større andel af gruppen vejlednings- og opkvalificeringsforløb end borgere med dansk baggrund – jf. tabel 10.

Som det fremgår under afsnittet 'ikke-arbejdsmarkedsparete kontant- og starthjælpsmodtagere', er beskæftigelseeffekten af virksomhedsrettede tilbud større end effekten for vejlednings- og opkvalificeringstilbud. Der bør derfor være opmærksomhed på, at vejlednings- og opkvalificeringsforløb gives med et klart beskæftigelsesformål for øje. Se i øvrigt anbefalingerne under afsnittet om indsatsområde 1.

Tabel 10: Antal aktiveringsforløb for a-dagpengemodtagere samt deres andel af det samlede antal forløb på ydelsen, fordelt på herkomst. 2009. Hele landet.

	Antal virksomhedsrettede forløb	I % af det samlede antal A-dagpengeforløb i perioden	Antal vejlednings- og opkvalificeringsforløb	I % af det samlede antal A-dagpengeforløb i perioden
Personer med dansk oprindelse	39.148	7,1	76.981	13,9
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	4.108	8,1	13.951	27,7
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	431	9,2	1.280	27,3

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

Karakteristika for de arbejdsmarkedsparete ikke-vestlige indvandrere

Forskellene på længden af forløb for etniske danskere og ikke-vestlige indvandrere kan muligvis tilskrives forskelle i eksempelvis gruppernes uddannelsesniveau eller tidligere erhvervs erfaring.

I en analyse SEBI har foretaget i samarbejde med Specialfunktionen for ligestillingen, er ledige arbejdsmarkedsparete indvandrer- og efterkommerkvinder med ikke-vestlig baggrund blevet interviewet. SEBI's analyse af målgruppen viser, at kvindernes vanskeligheder med at opnå og fastholde beskæftigelse påvirkes af bl.a. deres sproglige forudsætninger, erhvervs erfaring og jobsøgningsstrategier. Analysen sandsynliggør, at en tidlig, intensiv og håndholdt indsats kunne have bragt kvinderne nærmere arbejdsmarkedet. En vigtig konklusion er, at når de ikke-vestlige kvinder er kommet (tilbage) i arbejde, fastholder de jobbet i samme grad som kvinder med dansk baggrund. Problemet for de ikke-vestlige kvinder er at komme ind på arbejdsmarkedet.¹⁷

Analysens anbefalinger er en håndholdt indsats over for målgruppen, der understøtter og målretter deres jobsøgningsstrategier til områder med beskæftigelsesmuligheder og samtidig breder kvindernes ofte snævre fokus på bestemte brancher ud. Der peges også på vigtigheden af at få afklaret og matchet kvindernes kompetencer med jobtyper og brancher. Endelig understreges det vigtige i at indtænke sproglig opkvalificering og støtte – eksempelvis i form af en sprogmentor eller et kursus i arbejdsmarkedsdansk.

¹⁷SEBI og Specialfunktionen for ligestilling (maj 2009): Arbejdsmarkedsparete kvinder fra ikke-vestlige lande og deres tilknytning til arbejdsmarkedet – en kvalitativ og kvantitativ analyse

Det kan jobcentrene gøre for at begrænse længerevarende ledighed blandt arbejdsmarkedsparate indvandrere

Det anbefales, at jobcentrene:

- *Fokuserer på en tidlig, intensiv og målrettet indsats.* De beskæftigelsespolitiske forsøg 'Hurtigt i gang 1 og 2' viser, at tidlig intensiv kontakt og fremrykket aktivering får de ledige hurtigere i arbejde. Hav fokus på, at nyledige ikke-vestlige indvandrere har særlig risiko for at blive langvarigt ledige.
- *Kvalitetssikrer de aktive tilbud.* Tilbud til de ledige bør så vidt muligt være virksomhedsrettede. Og forløb der skal danne afsæt for en mere virksomhedsrettet indsats skal have et klart formål, der skal beskrives som led i en mere langsigtet plan for den ledige (se også anbefalinger til jobcentrene under indsatsområde 1).
- *Kvalitetssikrer samtaler i den tidlige indsats.* Samtalerne med den ledige kan med fordel rettes mod borgerens ressourcer og mulighed for selv at gøre en forskel. Samtidig skal samtalerne have et klart beskæftigelsesrettet perspektiv med opmærksomhed på de barrierer, der kan være særlig vigtige for etniske minoriteter – eksempelvis kendskab til metoder til jobsøgning (herunder brug af netværk som jobsøgningsstrategi), kendskab til det danske arbejdsmarked mv. Find inspiration til, hvordan man kan anvende coachende teknikker i samtalen med borgeren i SEBI's guide 'Motivation og fremdrift i samtalen'.
- *Sikrer en effektiv afklaring af kompetencer.* Eksempelvis er kompetenceafklaring vigtig, hvis der er usikkerhed om, hvorledes borgernes uddannelse og erfaring kan anvendes på arbejdsmarkedet. En kompetenceafklaring kan være med til at forventningsafstemme borgerens ønsker med de reelle muligheder.
- *Anvender puljer til opkvalificering af de lediges kompetencer:*
 - Ny pulje fra 1. august 2010 til finansiering af læse-, skrive- og regnekurser til dagpenge-, start-, og kontant-hjælpsmodtagere over 30 år (Beskæftigelsesministeriet)
 - Ny pulje fra 1. august 2010 til opkvalificering af langtidsledige (Beskæftigelsesministeriet)
 - Pulje til grundkursus i arbejdsmarkedsdansk (Integrationsministeriet)
- *Benytter mentorordningen* – både i forhold til det sociale, faglige og dansksproglige på virksomheden.
- *Sikrer en virksomhedsrettet indsats over for borgere omfattet af integrationsloven.* Det er vigtigt at sætte ind med en tidlig virksomhedsrettet indsats, så borgerne ikke senere bliver en del af kontanthjælpssystemet. En metode til denne indsats er at forbedre samarbejdet med sprogcentrene, der mange steder i landet arbejder med at styrke borgernes jobsøgningsstrategier.

SEBI's tilbud

- for at understøtte jobcentrenes indsats for at begrænse længerevarende ledighed blandt arbejds-markedsparate ikke-vestlige indvandrere og efterkommere

SEBI kan understøtte jobcentrene i at iværksætte en tidlig og intensiv samt virksomhedsrettet indsats for borgere med ikke-vestlig baggrund. Samarbejdet kan bl.a. omfatte:

- Konsulentbistand til at udvikle, implementere og evaluere en tidlig og virksomhedsrettet indsats med fokus på eksempelvis kvalitetssikring af samtaler eller indsatsen for udvalgte målgrupper.

Forløbene kan suppleres med faglige input om:

- Motivation og samtaleteknik
- Afklaring og dokumentation af kompetencer
- Mulighederne i mentorordningen
- Dansk på virksomheden
- Planlægning af arbejdsgange
- Jobrotation

SEBI tilbyder tillige sparring og feedback på individuelle samtaler samt facilitering af kollegial sparring om konkrete sager for mindre grupper af jobcentermedarbejdere.

Indsatsområde 3: Begrænsning af ikke-vestlige indvandreres tilgang til førtidspension

Resumé

Ikke-vestlige indvandrere er overrepræsenteret på førtidspension – set i forhold til gruppens andel af arbejdsstyrken. Det er baggrunden for at pege på gruppen af ikke-vestlige indvandrere med risiko for at komme på førtidspension som en delmålgruppe – under ministerens 4. mål – der kræver en særlig indsats. Særligt er det relevant at fokusere på mænd med ikke-vestlig baggrund på start- og kontanthjælp med symptomer på traumatisering, idet de har forøget risiko for at ende på førtidspension. Modsat etniske danskere er der for ikke-vestlige indvandreres vedkommende en overrepræsentation af mænd på førtidspension. Data viser desuden, at tilgangen til førtidspension blandt ikke-vestlige indvandrere kommer fra start- og kontanthjælp, og at psykiske lidelser som posttraumatisk eller kronisk belastningsreaktion er den hyppigste årsag til førtidspensioneringen for ikke-vestlige borgere.

Anbefalinger til indsatsen

- Tidlig indsats for sygdomsramte borgere på kontanthjælp med ikke-vestlig baggrund – herunder tidlig helbredsafklaring
- Beskæftigelsesrettet og ressourceorienteret indsats – også for traumatiserede
- Koordinering af kommunens indsats for borgere med traumer

Baggrund for indsatsområdet

Blandt ikke-vestlige borgere på permanente forsørgelsesydelse skiller førtidspensionisterne sig ud. Andelen af ikke-vestlige indvandrere på førtidspension set i forhold til deres andel af arbejdsstyrken er væsentligt større end andelen af etniske danskere på førtidspension – 19,4 % mod 8,2 % (jf. tabel 11). Til sammenligning udgør andelen af ikke-vestlige indvandrere i flexjob ud af gruppens andel af arbejdsstyrken 1,5 % mod 1,9 % for personer med dansk baggrund (www.jobindsats.dk).

Tabel 11: Antal fuldtidspersoner på førtidspension fordelt på herkomst og opgjort i forhold til gruppens andel af arbejdsstyrken. 2007-2009. Hele landet.

	2007	2008	2009	Antal fuldtidspersoner i 2009, set i forhold til gruppens andel af arbejdsstyrken*
	Antal fuldtidspersoner	Antal fuldtidspersoner	Antal fuldtidspersoner	
Personer med dansk oprindelse	213.855	212.575	212.399	8,2 %
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	20.001	22.202	24.617	19,4 %
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	393	448	523	2,8 %

Kilde: Egne beregninger baseret på www.jobindsats.dk

*Arbejdsstyrken er opgjort i 2008

Af tabel 11 ses ligeledes, at antallet af borgere med ikke-vestlig baggrund der modtager førtidspension er stigende. Det modsatte gør sig gældende for etniske danskere på førtidspension, for hvem antallet er svagt faldende. Tendensen til en stigning i antallet af førtidspensionister med ikke-vestlig indkomst gør sig gældende i alle beskæftigelsesregioner (www.jobindsats.dk).

Der er langt færre indvandrere med ikke-vestlig herkomst i de aldersgrupper, hvor førtidspension er mest udbredt end blandt personer med dansk baggrund, idet ikke-vestlige indvandrere har en meget yngre befolknings sammensætning. Således udgør de 50-64-årige ikke-vestlige indvandrermand kun 18,8 % af alle 18-64-årige. Det tilsvarende tal for mænd med dansk baggrund er 33,2 %. Det er derfor forventeligt, at der de kommende år vil komme flere ikke-vestlige indvandrere på førtidspension, alene fordi der vil komme flere ikke-vestlige indvandrere i aldersgruppen over 50 år.¹⁸

Køns mæssig fordeling

Ser vi på den køns mæssige fordeling af personer på førtidspension, er der for personer fra ikke-vestlige lande en overvægt af mænd på førtidspension. Blandt etniske danskere modtager flest kvinder førtidspension, jf. tabel 12.

Tabel 12: Antal fuldtidspersoner på førtidspension fordelt på køn og herkomst. 2007-2009. Hele landet.

		2007	2008	2009
		Antal fuldtidspersoner	Antal fuldtidspersoner	Antal fuldtidspersoner
Personer med dansk oprindelse	Mænd	95.839	95.124	94.989
	Kvinder	118.016	117.451	117.411
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	Mænd	11.061	12.159	13.249
	Kvinder	8.940	10.043	11.367
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	Mænd	222	253	290
	Kvinder	172	196	233

Kilde: KMD's register for sociale pensioner

¹⁸Danmarks Statistik (2009): Indvandrere i Danmark 2009

Indkomst på ansøgningstidspunktet og tidligere arbejdsmarkedstilknytning

Som det fremgår af tabel 13, modtager langt de fleste – 69 % – af førtidspensionsansøgerne med ikke-vestlige baggrund start- og kontanthjælp. Kun 19 % modtager sygedagpenge. For ansøgere med dansk baggrund er der derimod en ligelig fordeling mellem kontanthjælps- og sygedagpengemodtagere. Af tabel 14 fremgår desuden, at førtidspensionsansøgere med ikke-vestlig baggrund sjældnere end ansøgere med dansk baggrund har været i beskæftigelse forud for ansøgningen.

Tabel 13: Førtidspension. Indkomst på ansøgningstidspunktet fordelt på herkomst. Pct. 2009. Hele landet.

	Dansk	Vestlig	Ikke vestlig	Alle
Anden indkomst	1	2	1	1
Efterløn/overgangsydelse	0	0	.	0
Fleksjob/skånejob	2	0	0	1
Ingen indkomst	6	4	3	5
Kontanthjælp/starthjælp	37	43	69	43
Ledighedsydelse	11	11	5	10
Lønmodtager	3	2	1	3
Revalidering	1	1	0	1
Sygedagpenge	37	36	19	33
Uoplyst	2	2	1	2
I alt	100	100	100	100

Kilde: Særkørsel fra Ankestyrelsen.

Tabel 14: Førtidspension. Tidligere arbejdsmarkedstilknytning fordelt på herkomst. Pct. 2009. hele landet.

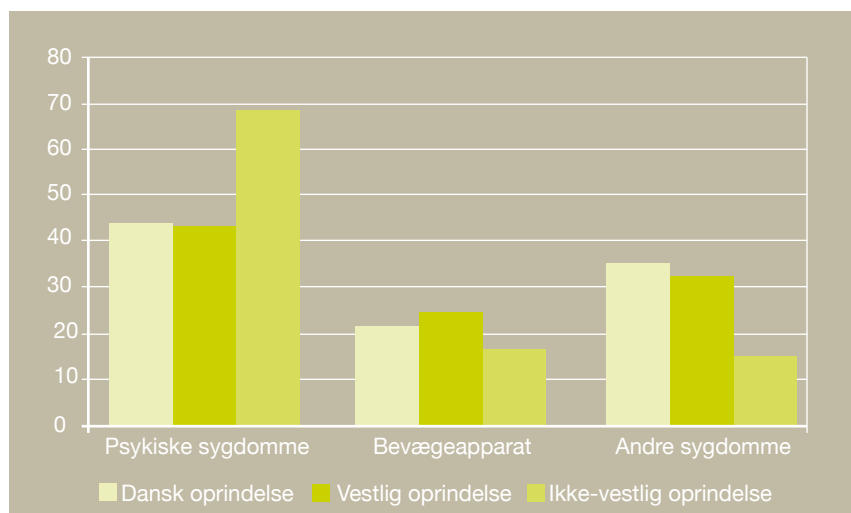
	Dansk	Vestlig	Ikke vestlig	Alle
Bygge og anlæg	4	3	0	3
Ejendomshandel og udlejning	0	.	.	0
Erhvervs-service	5	5	3	5
Finansiering og forsikring	1	0	0	1
Handel og transport mv.	9	8	5	8
Har ikke været i beskæftigelse	45	44	60	48
Industri, råstofudvinding og forsyningsvirksomhed	9	10	9	9
Information og kommunikation	1	1	0	1
Kultur, fritid og anden service	4	5	3	4
Landbrug, skovbrug og fiskeri	1	2	0	1
Offentlig administration, undervisning og sundhed	17	16	5	14
Uoplyst	4	5	13	6
I alt	100	100	100	100

Kilde: Særkørsel fra Ankestyrelsen.

Hoveddiagnoser

Som det fremgår af figur 1 nedenfor, var psykiske lidelser den hyppigst forekommende hoveddiagnose for alle nye førtidspensionister i 2008, 48 % af tilkendelserne skyldtes en psykisk lidelse. Dertil kommer, at personer med ikke-vestlig oprindelse er overrepræsenteret i forhold til at få tilkendt førtidspension på baggrund af en psykisk lidelse. 68 % af nye førtidspensionister med ikke-vestlig herkomst fik tilkendt pension på baggrund af en psykisk lidelse. Posttraumatisk eller kronisk belastningsreaktion var primære tilkendelsesårsager (de to diagnoser udgjorde 55 % af nytilkendegivelserne tildelt til personer af ikke-vestlig herkomst på baggrund af psykiske lidelser).

Figur 1: Nytilkendegivelser af førtidspension fordelt på herkomst og hoveddiagnose. 2008. hele landet.

Kilde: Ankestyrelsen. Førtidspensioner: Årsstatistik 2008

Karakteristika for ikke-vestlige borgere med risiko for at komme på førtidspension

Forud for en førtidspensionering ligger oftest et længerevarende sygeforløb. Som det fremgår ovenfor, vil sygdomsforløbet for personer med ikke-vestlig herkomst i hovedparten af tilfældene skyldes en psykisk lidelse – primært posttraumatisk eller kronisk belastningsreaktion. Derudover er det karakteristisk for sygemeldte borgere med ikke-vestlig baggrund, at:

- De i højere grad end etniske danskere har et dårligere selv vurderet helbred¹⁹
- Der i gruppen er en større andel med længerevarende sygdomme end blandt etniske danskere²⁰
- Over halvdelen af sygdomsramte kontanthjælpsmodtagere med flygtninge- og indvandrerbaggrund ikke har en diagnosticeret sygdom²¹

¹⁹Center for folkesundhed (2008): Etniske minoriteters sundhed

²⁰Center for folkesundhed (2008)

²¹LG-Insight (2009)

- Langt færre sygdomsramte kontanthjælpsmodtagere med flygtninge- og indvandrerbaggrund (15 %) end kontanthjælpsmodtagere med dansk baggrund (55 %) er blevet helbredsafklaret (har en ressourceprofil, en sygeopfølgingsplan eller er blevet udredt af læge inden for det seneste år). Helbredsafklarede borgere har langt større sandsynlighed for komme i beskæftigelse og gennemføre det aftalte jobplanforløb end borgere, der ikke er helbredsafklaret²²

Det kan jobcentrene gøre for at begrænse antallet af borgere med ikke-vestlig baggrund på førtidspension

Det anbefales, at jobcentrene arbejder med at begrænse tilgangen til førtidspension for ikke-vestlige borgere ved at have et særligt fokus på sårbare og syge start- og kontanthjælpsmodtagere. Konkret anbefales det, at jobcentrene:

- *Sikrer at flere kontanthjælpsmodtagere med ikke-vestlig baggrund bliver helbredsafklaret.* Eksempelvis ved at udvikle et konstruktivt samarbejde med de praktiserende læger og/eller ved at arbejde systematisk med tværfaglige afklaringer, hvor læge, psykolog og sagsbehandler samarbejder om afklaringen af borgeren (helbredsafklarende team).
- *Sikrer en håndholdt og tidlig indsats for sygemeldte med ikke-vestlig baggrund.* Det kan gøres ved at fokusere på sagsgangene i jobcentret og ved at opstille opmærksomhedspunkter i forhold til, hvilke ikke-vestlige borgere, der kræver en særlig indsats i jobcenteret.
- *Sikrer en ressourceorienteret og beskæftigelsesrettet indsats for borgere med traumer.* Forskning på området viser, at der er en positiv sammenhæng mellem psykisk helbred og at være i beskæftigelse (www.bmetnisk.dk). Det er vigtigt, at den enkelte jobcentermedarbejder har fokus på ressourcer og beskæftigelsesperspektiver for den traumatiserede i samtalen frem for traumat. KUR-projektet under Dansk Flygtningehjælp har vist, at traumatiserede kan have positivt udbytte af at deltage i beskæftigelsesfremmende forløb tilpasset deres muligheder og behov.²³
- *Sikrer en koordineret indsats for traumatiserede borgere på tværs af kommunens forskellige indsatser.* MTV-rapporten fra Region Syddanmark²⁴ og flere projekter for traumatiserede peger netop på en koordineret indsats som afgørende for at skabe positiv forandring for den traumatiserede. Jobcentret bør derfor tilstræbe en organisering, hvor der er en tovholder i den traumatiseredes sag.
- *Tænker i alternative forløb.* Som eksempelvis Århus kommune, der som led i projektet 'Flere førtidspensionister i job' har haft et "Far i job"-projekt med tilbud til førtidspensionerede mænd med etnisk minoritetsbaggrund.²⁵

²²LG-Insight (2009)

²³Dansk Flygtningehjælp (2009): KUR-modellen – Job og rehabilitering for flygtninge med traumer

²⁴Region Syddanmark (2008): Behandling og rehabilitering af PTSD – Post Traumatisk Stress Disorder, MTV-rapport

²⁵DISCUS (2009): Slutevaluering: Flere førtidspensionister i job – 4 kommuneprojekt

SEBI's tilbud

– For at understøtte jobcentrenes indsats for at begrænse tilgangen af borgere med ikke-vestlig baggrund til førtidspension:

SEBI kan understøtte jobcentrene i at tilrettelægge den rette indsats for syge og traumatiserede etniske minoriteter tilpasset lokale forhold og behov. SEBI tilbyder bl.a.:

- Strategidage for hele afdelinger eller medarbejdere der arbejder med sygdomsramte borgere – eventuelt med deltagelse af de praktiserende læger i kommunen.
- Konsulentbistand til opstart, implementering eller evaluering af nye metoder til at helbredsafklare borgerne.

Forløbene kan suppleres med faglige input om eksempelvis:

- Metoder til helbredsafklaring
- Styrkelse af samarbejdet med de praktiserende læger
- Opmærksomhedspunkter i samtalen med sygdomsramte og traumatiserede borgere.

Indsatsområde 4: Øget beskæftigelse og deltagelse i uddannelse blandt unge indvandrere og efterkommere

Resumé

Unge indvandrere og efterkommere har lavere uddannelsesgrad og er i højere grad end unge med dansk baggrund på forsørgelsesydelse. Derfor bør en del af indsatsen under ministerens 4. mål rettes mod de unge. Særlige risikogrupper er unge kvindelige indvandrere i forhold til deres beskæftigelsesgrad og unge mandlige efterkommere i forhold til uddannelsesgrad. Beskæftigelsesgraden for unge indvandrer- og efterkommerkvinde øges ikke med alderen – i modsætning til alle andre grupper. For unge indvandrerkvinder gælder dette også erhvervsfrekvensen. For de unge efterkommere ses det, at de i mindre grad end kvindelige efterkommere får en kompetencegivende uddannelse.

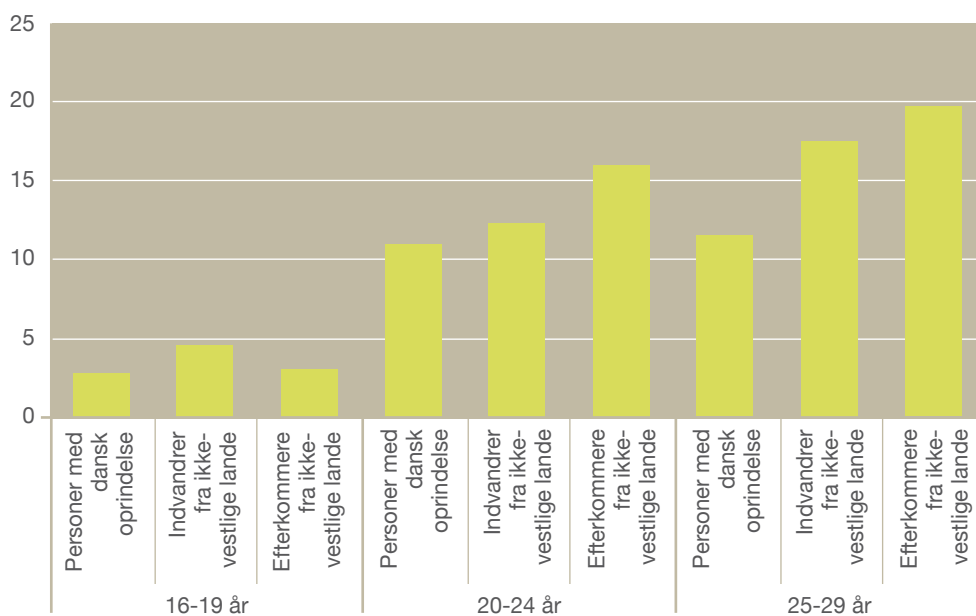
Anbefalinger til indsatsen

- Styrket samarbejde og koordinering af indsatsen med UU-centrene
- Samarbejde med uddannelsesinstitutionerne om at fremskaffe praktikpladser
- Kreativitet i uddannelsesvejledningen af de unge – herunder at tænke i alternative veje til uddannelse
- Sikring af samarbejdet omkring og koordinering af indsatsen for de unge internt i jobcentret
- Udvikling af tilbud med relevans for ikke-uddannelsesparate unge og øget kvalitet i eksisterende tilbud – herunder kvaliteten i virksomhedscentre for unge
- Opmærksomhed på at unge med ikke-vestlig baggrund kan have mindre synlige problemer end danske unge, og at selv ressourcestærke ikke-vestlige unge kan have stort behov for hjælp og vejledning
- At screene behov for opkvalificering af skolekunderskab som led i tilbud
- Fokus på brug af mentorordningen – herunder sociale mentorer
- Sikre tidlig kontakt og relevante tilbud til unge, som afsoner en fængselsstraf samt til kriminalitets-truede unge

Baggrund for indsatsområdet

Hvis vi ser på offentlige forsørgelsesydelse under et, adskiller unge indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande sig fra unge med dansk baggrund ved i højere grad at modtage offentlige forsørgelsesydelse – jf. figur 2.

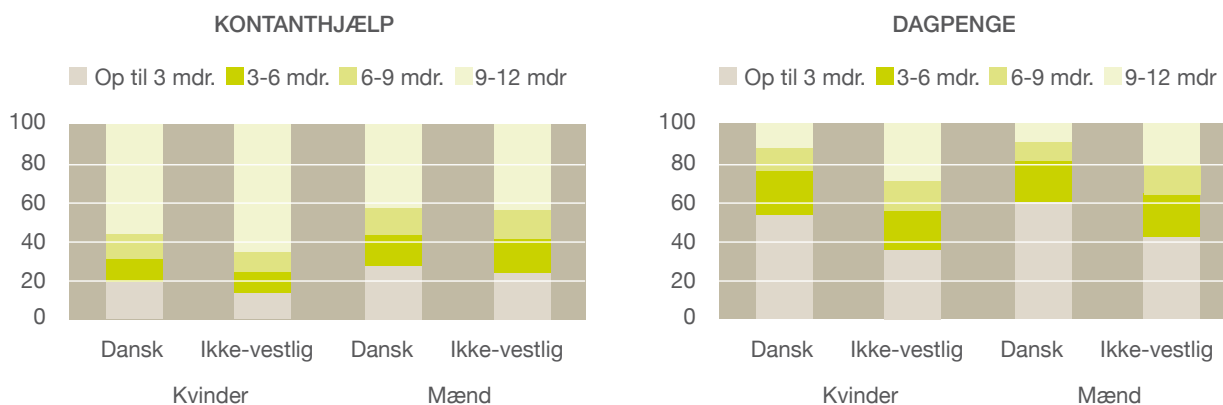
Figur 2: Andel af befolkningen i aldersgruppen på offentlige ydelser (A-dagpenge, kontanthjælp, introduktionsydelse, revalidering, forrevalidering, sygedagpenge og ledighedsydelse) – fordelt på herkomst. 2008. Hele landet.

Kilde: Jobindsats, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Dertil kommer, at de unge indvandrere og efterkommere også modtager kontanthjælp og dagpenge i længere tid end unge med dansk baggrund – jf. figur 3. Forskellen er størst blandt dagpengemodtagere. Det bemærkes, at de unge kvinder fra ikke-vestlige lande har længere forløb end alle andre grupper.

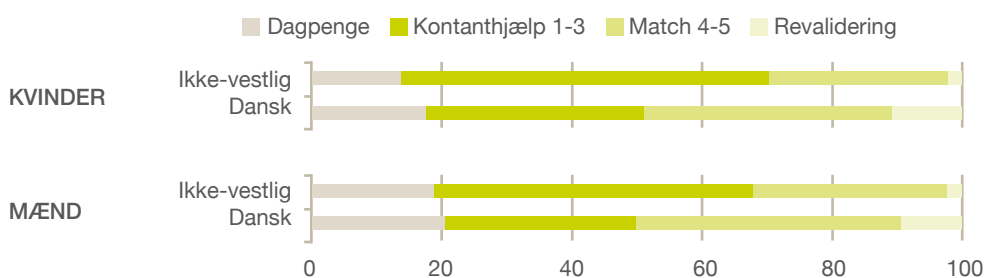
Figur 3: Unge modtagere af kontanthjælp fordelt på herkomst samt hvor mange uger de har modtaget denne støtte inden for de seneste 52 uger. Landsplan. Procent. Uge 43/2008. Hele landet.

Kilde: SEBI og CASA, baseret på DREAM.

Det er desuden karakteristisk for unge med ikke-vestlig baggrund på kontanthjælp, at de i højere grad end unge med dansk baggrund er arbejdsmarkedsparete – se figur 4. Den største gruppe af ikke-vestlige unge i jobcenteret er således arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere.²⁶ At de unge ikke-vestlige arbejdsmarkedsparete kontanthjælpsmodtagere ikke er i arbejde kan bl.a. skyldes, at de ikke i samme grad kender til arbejdsmarkedet, jobmuligheder og uddannelsesmuligheder og derfor, i højere grad end unge med dansk baggrund og samme ressourcer, behøver vejledning og støtte til at komme videre.

Figur 4: Unge på forsørgelsesydelse fordelt på herkomst, køn og arbejdsmarkedsparethed. Procent. 2008. Hele landet.

Kilde: SEBI og CASA

²⁶SEBI og CASA (2009): Jobcentrene og unge ledige med ikke-vestlig baggrund

Erhvervsfrekvens

Som det fremgår af tabellen nedenfor, er erhvervsfrekvensen for unge mænd og kvinder med dansk baggrund højere end for både unge mænd og kvinder med ikke-vestlig baggrund. Erhvervsfrekvensen for efterkommere er dog højere end for indvandrere og for de fleste grupper højere for mænd end for kvinder. For efterkommerne ses desuden, at forskellen mellem kvinder og mænds erhvervsfrekvens er mindre end for indvandrere – her ligner kønsforskellen meget forskellen mellem mænd og kvinder med dansk baggrund. Unge indvandrerkvinder fra ikke-vestlige lande skiller sig ud ved, at deres erhvervsfrekvens ikke øges med alderen – i modsætning til andre grupper af unge. Det kendetegner dog ikke kvindelige efterkommere. Det bemærkes, at unge under uddannelse ikke er en del af arbejdsstyrken, hvorfor en lav erhvervsfrekvens for yngre grupper ikke nødvendigvis er et problem. Jf. tabel 15.

Tabel 15: Erhvervsfrekvenser for unge fordelt på herkomst og aldersgrupper. Procent. 2008. Hele landet.

		Mænd	Kvinder
Personer med dansk oprindelse	16-17 år	53,2	54,3
	18-19 år	72	73,5
	20-24 år	83,5	81,1
	25-29 år	88,6	84,9
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	16-17 år	48,2	46,2
	18-19 år	59	53,2
	20-24 år	72,1	56,6
	25-29 år	75,5	53,7
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	16-17 år	51	52,3
	18-19 år	67	67,2
	20-24 år	75,9	73,7
	25-29 år	82,8	76

Kilde: Danmarks Statistik

Beskæftigelsesfrekvens

Stort set samme billede gør sig gældende for beskæftigelsesfrekvensen som for erhvervsfrekvensen. Beskæftigelsesfrekvensen for unge med dansk baggrund er højere end for indvandrere og efterkommere, og for de fleste grupper er beskæftigelsesfrekvensen højere for mænd end for kvinder. Kønsforskellene for efterkommere minder mere om kønsforskellene for unge med dansk baggrund end om kønsforskellene for indvandrergruppen. Bemærk at beskæftigelsesfrekvensen for både kvindelige indvandrere og efterkommer ikke stiger med alderen, hvad der ellers gør sig gældende for alle andre grupper, jf. tabel 16.

Tabel 16: Beskæftigelsesfrekvenser for unge fordelt på herkomst og aldersgrupper. Landsplan. Procent. 2008. Hele landet.

		Mænd	Kvinder
Personer med dansk oprindelse	16-17 år	53,2	54,2
	18-19 år	70,9	72,2
	20-24 år	81,9	79,2
	25-29 år	86,7	82,4
Indvandrere fra ikke-vestlige lande	16-17 år	48	45,9
	18-19 år	56,6	50,3
	20-24 år	68,9	52,5
	25-29 år	70,8	48,4
Efterkommere fra ikke-vestlige lande	16-17 år	51	52,3
	18-19 år	64,7	65,7
	20-24 år	72	70,3
	25-29 år	76,6	69,6

Kilde: Danmarks Statistik

Uddannelse

Andelen af unge indvandrere og efterkommere fra ikke-vestlige lande, der er i gang uddannelse, hvor de får offentlig støtte,²⁷ er lavere end andelen af unge med dansk baggrund – jf. tabel 17. Blandt unge fra ikke-vestlige lande er der flere mænd mellem 20-24 år, der deltager på en uddannelse end kvinder i samme aldersgruppe (hhv. 25 % og 16 %). I gruppen mellem 25-29 år er der lidt flere kvinder end mænd, der deltager i en uddannelse (hhv. 12 % og 11 %). Mulige forklaringer kan være, at kvinder med ikke-vestlig baggrund kommer senere i gang med uddannelse og tager længere uddannelser end mænd med ikke-vestlig baggrund, samt at mænd i højere grad frafalder uddannelser igen (fx pga. mangel på praktikplads).

Tal fra DA's nyhedsbrev Agenda, der viser hvor mange, der har gennemført en uddannelse, kan underbygge denne tese, idet de viser, at kvindelige efterkommere fra ikke-vestlige lande i højere grad end mandlige efterkommere får en kompetencegivende uddannelse.²⁸

Tabel 17: Andelen af unge der deltager i en uddannelse med offentlig støtte, fordelt på herkomst, køn og aldersgruppe. Procent. Uge 43/2008. Hele landet

20-24 år				25-29 år			
Kvinder		Mænd		Kvinder		Mænd	
Dansk	E/I	Dansk	E/I	Dansk	E/I	Dansk	E/I
44,0	16,3	29,0	24,7	20,6	11,8	16,5	10,6

Kilde: SEBI's beretning 2008 på baggrund af tal fra CASA baseret på DREAM.

I forhold til spørgsmålet om, hvorvidt det er indvandrere eller efterkommere, der uddanner sig mest, viser en undersøgelse lavet af DI, at der under krisen har været en stigning i antallet af ikke-vestlige efterkommere, der har valgt at uddanne sig – det samme gælder ikke for ikke-vestlige indvandrere.²⁹

²⁷Private uddannelser indgår ikke i statistikken

²⁸Specialkørsel fra Danmarks Statistik 2007 i Agenda nr. 18, 30. oktober 2008.

²⁹Claus Andersen, DI (20.maj, 2010): Krisen får markant flere indvandrere og efterkommere til at uddanne sig

Praktikpladser

Samtidig med at unge indvandrere og efterkommere halter bagud i forhold til deltagelse på en uddannelse, så har de, der vælger at påbegynde en erhvervsuddannelse også langt sværere ved at finde en praktikplads end unge med dansk baggrund. Tabel 18 viser antallet af praktiksøgende elever per elev med praktikplads. Det fremgår, at der for indvandrere og efterkommere var 6,2 praktiksøgende elever per elev med praktikplads i december 2008. For elever med dansk baggrund var det samme tal 2,1.

Tabel 18: Antal praktiksøgende elever i forhold til antal elever med praktikplads fordelt på herkomst. Dec. 2007-2008. Hele landet.

	2007	2008	2007-2008
Danskere	1,3	2,1	0,9
Indvandrere og efterkommere	4,6	6,2	1,7
I alt	1,5	2,5	1,0

Anm. Tabellen viser andel praktiksøgende elever i december 2007 og 2008 set i forhold til antallet af elever med praktikpladser i samme måned
Kilde: AE-rådet på baggrund af tal fra Undervisningsministeriet

Kriminalitet

Indvandrere og efterkommere under 30 år er overrepræsenteret i forhold til unge med dansk baggrund i statistikken over indsatte og klienter under kriminalforsorgen. Tallene viser, at der blandt kriminelle indvandrere og efterkommere er flere unge under 30 end i gruppen af kriminelle med dansk baggrund. Det gælder i særdeleshed for efterkommerne. Jf. tabel 19.

Dertil kommer, at 2 ud af 3 unge på de sikrede afdelinger har anden etnisk baggrund end dansk. Blandt de unge med anden etnisk baggrund har 7 ud af 10 flygtningebaggrund, og mange har haft traumatiske opvækstforhold.³⁰

Tabel 19: Indsatte og klienters etniske tilhørsforhold og aldersfordeling. Nov. 2008. Hele landet.

Alder	Indvandrere %	Efterkommere %	Dansk opr. %	I alt %
15-19 år	9	27	9	10
20-24 år	24	32	19	20
25-29 år	16	23	14	15
30-34 år	12	13	14	13
35-39 år	10	3	12	12
40-44 år	12	1	12	11
45-49 år	8	1	8	8
50-54 år	4	-	6	5
55-59 år	2	-	3	3
60 år og derover	3	-	3	3
I alt (%)	100	100	100	100
I alt (n)	1.694	457	9.059	11.210

Note: Opgjort den 4. november 2008. Note: Udlændinge indgår ikke.
Kilde: kriminalforsorgens statistik 2008.

³⁰Hansen & Zobbe (2006): Fokus på anvendelsen af de sikrede institutioner, Hillerød: Teori og Metodecentret

Det kan jobcentrene gøre for at øge beskæftigelse og deltagelse i uddannelse blandt unge indvandrere og efterkommere

Det anbefales, at jobcentrene:

- *Styrker samarbejdet og koordinerer indsatsen med UU-centrene*, omkring bl.a. unge der frafalder ungdomsuddannelserne. Ifølge Deloittes rapport 'Styrket ungeindsats' fra 2009 er der en række udfordringer i, at indsatsen er delt mellem to organisationer, hvorfor et øget samarbejde forventes at kunne skabe bedre resultater.
- *Samarbejder med uddannelsesinstitutionerne om fremskaffelse af praktikpladser*. Som inspiration kan der ses på indsatsen i Helsingør. Her har man i kommunen stillet 50 elevpladser til rådighed for deltagere på grundforløb i erhvervsuddannelserne, så den unge kan få en elevplads, allerede inden uddannelsen påbegyndes. Byrådet har bevilliget finansiering af lærlingelønnen ud fra den antagelse, at investeringen giver afkast på længere sigt. Efter en indkøringsperiode med de 50 offentlige elevpladser, vil det være jobcentrets opgave også at tilvejebringe praktikpladser i privat regi. Indsatsen er delfinansieret af Socialfonden som led i projekt "Udvikling med Udsigt", hvor også Halsnæs, Frederikssund og Gribskov kommuner deltager.
- *Sikrer samarbejdet omkring og koordineringen af indsatsen for de unge internt i jobcentret* ved, at der eksempelvis er en tovholder for alle unge, der også modtager en indsats fra andre forvaltninger i kommunen.
- *Øger kvaliteten i eksisterende tilbud og/eller udvikler tilbud med relevans for ikke-uddannelsesparate unge*. Her er sikringen af kvaliteten i virksomhedscentre for unge helt centralt, så forløbet gøres uddannelsesrettet og kompetenceudviklende. Et led heri kunne være i højere grad at anvende kompetenceafklaringsredskaber eksempelvis KompetenceKortet (www.bmetnisk.dk).
- *Screenere behov for opkvalificering af skolekundskaber som led i tilbud*. Det kan være en fordel at gøre screening af behov for opkvalificering af skolekundskaber og undervisning heri (fx FVU-forløb) til et naturligt led i forløbet. At mangle basale færdigheder kan være et svært emne at bringe på bane for både jobcentermedarbejdere og unge, og det vil derfor være lettere – og mere effektivt – at gennemføre screeningen i forbindelse med gruppeforløb end på baggrund af individuelle samtaler. Desuden antages det, at der vil være et mindre frafald fra undervisningen, hvis undervisningen foregår i tilbuddet i stedet for på en uddannelsesinstitution.³¹ Der er mulighed for at søge midler til opkvalificerende kurser i FVU-puljen, der forvaltes af beskæftigelsesregionerne.
- *Er opmærksomme på, at unge med ikke-vestlig baggrund kan have mindre synlige problemer end unge med dansk baggrund, og at selv ressourcestærke ikke-vestlige unge kan have stort behov for hjælp og vejledning*. Ikke-vestlige unge har eksempelvis ikke i samme grad som unge med dansk baggrund misbrugsproblemer. Der er en større del af de ikke-vestlige unge ledige, der er arbejdsmarkedsparate, hvilket kan tyde på, at deres problemer er mindre synlige og kan handle om mangel på netværk, kendskab til arbejdsmarkedet, jobmuligheder og uddannelsesmuligheder. Eksempelvis viser en undersøgelse, at indvandrere der har haft et fritidsjob mere end 3 gange så ofte får en erhvervsfaglig uddannelse end indvandrere uden et fritidsjob.³² Jobcentret kan således tænke i at synliggøre eksisterende veje til uddannelse og erhvervsmuligheder for de unge.

³¹Rambøll (2009): Evaluering af forsøgsprojekt med screening og opkvalificering af ledig læse-/stavesvage

³²Arbejdsmarkedsstyrelsen (2009): Fra fritid til job

- *Er kreative i uddannelsesvejledningen af de unge* – herunder tænker i alternative veje til uddannelse ved brug af eksempelvis EGU, produktionsbaseret lærlingeuddannelse på produktionsskolerne eller den nye mesterlærlingeordning.
- *Fokuserer på brug af mentorordningen – herunder sociale mentorer til unge*, der eksempelvis skal have hjælp til at komme op om morgenen eller støtte til fritidsaktiviteter, der kan fremme beskæftigelsesmulighederne.
- *Tænker i særlige indsatser for unge med plettet straffeattest*. Som eksempel har Jobcenter København haft succes med at få unge i arbejde efter en fængselsstraf ved at udarbejde en plan med de unge allerede under varetægtsfængslingen, for hvad der skal ske efter afsoningen.
- *Husker de unge indvandrerkvinder*. Der er meget fokus på de unge mænd fra ikke-vestlige lande i forbindelse med bl.a. frafald fra uddannelsesinstitutioner. Men statistikken viser, at de unge kvinder med ikke-vestlig baggrund halter efter de unge mænd i både beskæftigelses- og erhvervsfrekvens og har længere dagpenge- og kontanthjælpsforløb. Jobcentrene kan bl.a. have særligt fokus på unge kvinder, der skal på barsel. Lav evt. allerede en plan for kvinden, inden hun begynder sin barsel, så der ligger et klart mål og en handleplan for hende efter barselsforløbet.

SEBI's tilbud

– for at understøtte jobcentrenes indsats for at øge beskæftigelse og deltagelse i uddannelse blandt unge ikke-vestlige indvandrere og efterkommere

SEBI tilbyder jobcentrene hjælp til at tilrettelægge den rette indsats for unge med ikke-vestlig baggrund i kommunen. Det kan bl.a. ske gennem:

- Strategidage og implementeringsforløb for hele afdelinger eller medarbejdere der arbejder med unge med henblik på at sikre den rette indsats for forskellige målgrupper af unge. Forløbene kan eksempelvis være en fælles udvikling af en visitationsnøgle til, hvilke unge der er uddannelsesparate eller et samarbejde om at gøre virksomhedscentre for unge til et springbræt til uddannelse.
- Vi samarbejder endvidere med Den Nationale Ungeenhed om udvikling af organisering eller koordineringen af ungeindsatsen i kommunen.

Forløbene kan suppleres med faglige input om bl.a.:

- Målrettede og opkvalificerende forløb
- Mentorordningen
- Virksomhedscentre
- Kompetenceafklaring af de unge
- Udvikling af sprog- og/eller skolefærdigheder
- Fremskudt indsats som metode til at nå de unge med begrænset kontakt til jobcentret

Litteratur

Ankestyrelsen (2008): Før tidspensioner. Årsstatistik 2008

Arbejdsmarkedsstyrelsen (2009): Fra fritid til job

Beskæftigelsesministeriet (2010): Analyser af langtidsledigheden

Center for folkesundhed (2008): Etniske minoriteters sundhed

Claus Andersen, DI (20.maj, 2010): Krisen får markant flere indvandrere og efterkommere til at uddanne sig

Danmarks Statistik (2009): Indvandrere i Danmark 2009.

Dansk Flygtningehjælp (2009): KUR-modellen – Job og rehabilitering for flygtninge med traumer

Deloitte (2009): Styrket ungeindsats

DISCUS (2009): Slutevaluering: Flere førtidspensionister i job – 4 kommuneprojekt

DISCUS (sep. 2009): Forsøg med virksomhedscenter – slutevaluering af hovedforsøget

Hansen & Zobbe (2006): Fokus på anvendelsen af de sikrede institutioner, Hillerød: Teori og Metodecentret

LG Insight for Ministeriet for Flygtning, Indvandrere og Integration (2009): Helbred og Integration – erfaringer og anbefalinger fra 10 kommuner med indsatser for flygtning/indvandrere med sygdomsoplevelser

LG Insight (2008): Eksemplariske kontakt- og aktiveringstilbud – den beskæftigelsesfaglige indsats for flygtninge/indvandrerkvinder

New Insight (marts 2008): Nydanskernes tilknytning til arbejdsmarkedet i Østdanmark – en analyse med fokus på udvikling af indsatsen

Rambøll (2009): Evaluering af forsøgsprojekt med screening og opkvalificering af ledig læse-/stavesvage

Rambøll for Arbejdsmarkedsstyrelsen (2007): Evaluering af Ny Chance – opstartsevaluering

Rambøll for Arbejdsmarkedsstyrelsen (februar 2008): Evaluering af Ny Chance til Alle - midtvejsevaluering

Region Syddanmark (2008): 'Behandling og rehabilitering af PTSD – Post Traumatisk Stress Disorder', MTV-rapport

SEBI og CASA (2009): Jobcentrene og unge ledige med ikke-vestlig baggrund

SEBI (2009): Beretning 2008

SEBI og Specialfunktionen for ligestilling (maj 2009): Arbejdsmarkedsparete kvinder fra ikke-vestlige lande og deres tilknytning til arbejdsmarkedet – en kvalitativ og kvantitativ analyse

Specialkørsel fra Danmarks Statistik 2007 i Agenda nr. 18, 30. oktober 2008.

Beskæftigelsesregion
Hovedstaden & Sjælland

SEBI
www.bmetnisk.dk

Specialfunktionen for den
Etniske Beskæftigelsesindsats

Universitetsvej 2, 4000 Roskilde
Telefon: 7222 3500

Design: Hjort&Mikkelsen
Tryk: Svendborg Tryk
Oplag: 500
Dato: August 2010